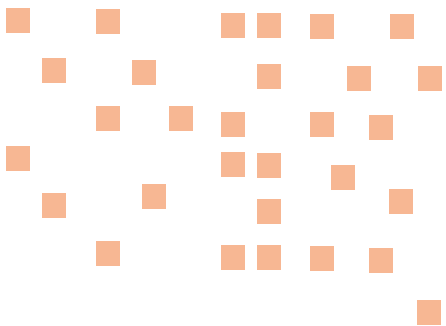

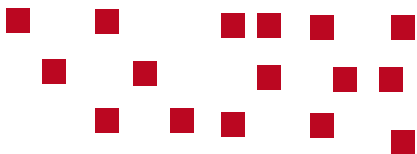
TADŻYKISTAN

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

**Sytuacja bezpieczeństwa i zagrożenia
dla ludności cywilnej**

**DPU-WIKP-424/209/2024
19.04.2024**

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji bezpieczeństwa w Tadżykistanie.

INFORMACJE DEMOGRAFICZNE

Ludność: 19,2 mln ^[1]

Skład etniczny: Tadżycy 84,3% (w tym Pamirczycy i Jagnobczycy), Uzbegy 13,8%, pozostali (w tym: Kirgizi, Rosjanie, Turkmeni, Tatarzy, Arabowie) 1,9% ^[2]

Skład religijny: muzułmanie 98% (sunnici 95%, szyici 3%); inni 2% ^[3]

USTRÓJ I SYTUACJA POLITYCZNA

USTRÓJ

Tadżykistan jest republiką prezydencką ze stolicą w Duszanbe. Kraj uzyskał niepodległość w 1991 r., w wyniku rozpadu ZSRR, a następnie doświadczył wojny domowej, która toczyła się w latach 1992-1997. ^{[4][5]}

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Zgodnie z ustawą konstytucyjną z 1995 r. o procedurze organizacji administracyjno-terytorialnej Republiki Tadżykistanu, kraj jest podzielony na regiony (wilajety) – Sughd, Khatlon, Górskobadachszański Wilajet Autonomiczny (Górski Badachschan – obejmujący przeważającą część górskiego łańcucha Pamiru) i wilejet stołeczny ze stolicą w Duszanbe. Łącznie regiony są podzielone na 13 miast (*shahr*) i 38 okręgów wiejskich (*dehot*). Duszanbe jest podzielone na 4 okręgi miejskie, z których każdy ma własny rząd stanowy. Ponadto 13 miast i okręgów podlega bezpośrednio władzom krajowym, nie posiadając rządów regionalnych. Samorząd lokalny w Tadżykistanie jest uznawany przez konstytucję z 1994 roku. Istnieje 368 lokalnych organów samorządowych (*jamoat*), które z kolei podzielone są na wioski/osady (*deha/qyshloq*). ^{[6][7]}

¹ CIA, The World Factbook, Tajikistan, 26.03.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

² CIA, The World Factbook, Tajikistan, 26.03.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

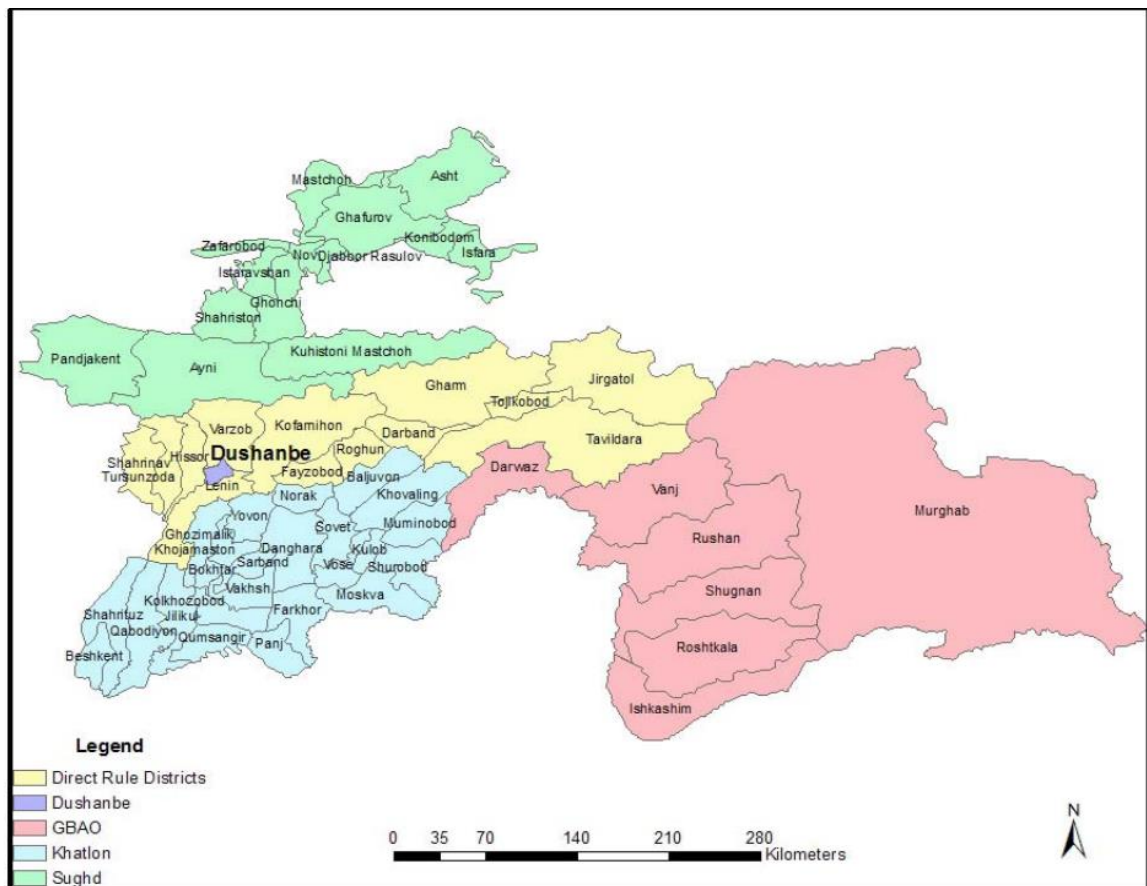
³ CIA, The World Factbook, Tajikistan, 26.03.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

⁴ CIA, The World Factbook, Tajikistan, 26.03.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

⁵ US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Tajikistan, 20.03.2023, <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/tajikistan/>

⁶ SNG WOFI, Euro-Asia, Tajikistan, <https://www.sng-wofi.org/country-profiles/tajikistan.html>

⁷ Wikipedia, Regions of Tajikistan, https://en.wikipedia.org/wiki/Regions_of_Tajikistan

Mapa administracyjna Tadżykistanu. Źródło: Ugonna C., Mapping deprivation in Kazakhstan,

https://www.researchgate.net/publication/239785685_Mapping_Deprivation_in_Tajikistan [8]

STRUKTURA WŁADZY

Głowa państwa. Prezydent w Tadżykistanie posiada bardzo szerokie uprawnienia. Jest wybierany w wyborach powszechnych na siedmioletnią kadencję. Od 6 listopada 1994 r. funkcję tę sprawuje nieprzerwanie **Emomali Rahmon [Эмомали Раҳмон]**. W ostatnich wyborach prezydenckich, przeprowadzonych w dniu 11 października 2020 r. otrzymał 90,92% poparcia.^[9]

W maju 2016 roku, w wyniku przeprowadzonego referendum ogólnokrajowego, społeczeństwo poparło proponowane przez rząd zmiany w Konstytucji, zgodnie z którymi m.in. zniesiony został limit kadencji prezydenta (co w praktyce zapewnia Rahmonowi dożywotnią władzę).^[10] Następne wybory prezydenckie planowane są w 2027 r.^[11]

⁸ Ugonna C., Mapping deprivation in Kazakhstan, https://www.researchgate.net/publication/239785685_Mapping_Deprivation_in_Tajikistan

⁹ CIA, The World Factbook, Tajikistan, 26.03.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

¹⁰ RLF/RL, Tajikistan Approves Constitutional Changes Tightening Rahmon's Grip On Power, 23.05.2016, <https://www.rferl.org/a/tajikistan-referendum-approved-rahmon-increasing-power/27751364.html>

¹¹ CIA, The World Factbook, Tajikistan, 26.03.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

Rząd i premier. Rada Ministrów oraz Premier powoływani są przez prezydenta, a następnie zatwierdzani przez Zgromadzenie Najwyższe. Funkcję premiera od 23 listopada 2013 roku sprawuje **Qohir Rasulzoda**.^[12]

Parlament i wybory parlamentarne. W skład dwuizbowego parlamentu (Zgromadzenie Najwyższe) wchodzi: Zgromadzenie Narodowe (Izba Wyższa, 34 członków, w tym 25 wybieranych przez zgromadzenia regionalne, 8 mianowanych przez prezydenta, 1 miejsce zarezerwowane dla każdego żyjącego byłego prezydenta) oraz Zgromadzenie Reprezentantów (Izba Niższa, 63 deputowanych, wybieranych w wyborach powszechnych na 5 lat).

Ostatnie wybory parlamentarne w Tadżykistanie odbyły się w dniu 1 marca 2020 r. Komisja Wyborcza ogłosiła zwycięstwo prezydenckiej **Ludowo-Demokratycznej Partii Tadżykistanu (LDPT)**, która uzyskała 50,4% poparcia (znacznym spadkiem w porównaniu do wyborów w 2015 roku – 65,2%). Do liczącej 63 mandaty izby niższej parlamentu oprócz LDPT (47 mandatów) weszły również: **Partia Agrarna** (7 mandatów), **Partia Reform Gospodarczych** (5 mandatów), **Komunistyczna Partia Tadżykistanu** (2 mandaty), **Socjalistyczna Partia Tadżykistanu** (1 mandat) oraz **Demokratyczna Partia Tadżykistanu** (1 mandat). Przeprowadzenie kolejnych wyborów parlamentarnych przewidziane jest na 2025 r.^[13]

SYSTEM PRAWNY

Tadżycki system prawny oparty jest na systemie prawa cywilnego. System prawny w Tadżykistanie opiera się na hierarchii norm prawnych, które są podzielone ze względu na obszar regulacji. Zgodnie z art. 7 ust. 1 Ustawy Republiki Tadżykistanu „O aktach prawnych i normatywnych”, system prawny Tadżykistanu obejmuje: Konstytucję Republiki Tadżykistanu, ustawy, międzynarodowe akty prawne, kodeksy, uchwały parlamentarne, zarządzenia prezydenckie, rezolucje, dyrektywy oraz uchwały poszczególnych jednostek administracyjnych.^[14]

KARA ŚMIERCI

Od kwietnia 2004 roku w Tadżykistanie obowiązuje moratorium na wykonywanie kary śmierci. W praktyce nie wykonano kary śmierci od kilkunastu lat, a sądy w przypadku najcięższych przestępstw skazują na kary dożywotniego pozbawienia wolności.^[15]

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI BEZPIECZEŃSTWA

Na terytorium Tadżykistanu w ramach współpracy międzynarodowej i za zgodą władz Tadżykistanu stacjonują wojska rosyjskie, działa także rosyjska baza

¹² CIA, The World Factbook, Tajikistan, 26.03.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

¹³ CIA, The World Factbook, Tajikistan, 26.03.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

¹⁴ Nyulawglobal.org, Law of the Republic of Tajikistan, 2015, <https://www.nyulawglobal.org/globalex/Tajikistan1.html>

¹⁵ Amnesty International, Death Penalty status, 03.04.2022, <https://www.amnesty.org/en/location/europe-and-central-asia/tajikistan/>

wojskowa, gdyż Rosja jest pierwszoplanowym partnerem Tadżykistanu w dziedzinie bezpieczeństwa, a sam Tadżykistan posiada raczej niewielkie siły zbrojne i przestarzałe uzbrojenie. Liczbę rosyjskich żołnierzy szacuje się na 5-7 tys., a umowa na istnienie bazy wojskowej podpisana jest do 2042 r. Tadżykistan jest członkiem organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym (OUBZ), założonej przez niektóre kraje b. ZSRR. ^[16]

Największym wyzwaniem dla bezpieczeństwa Tadżykistanu są incydenty zbrojne na granicy z Kirgistanem. Wzdłuż spornej granicy tadżycko-kirgiskiej okresowo (lecz z różną intensywnością) dochodzi do potyczek, a incydenty z użyciem broni palnej, a czasem także ciężkiej artylerii (jak we wrześniu 2022 roku) są przyczyną śmierci zarówno ludności cywilnej, jak i funkcjonariuszy straży granicznej. ^[17]

Napięcia graniczne między Tadżykistanem a Kirgistanem są chroniczne i zasadniczo wynikają z braku delimitacji i demarkacji granic od czasu rozpadu ZSRR w 1991 roku. Z biegiem lat sytuację pogarszało narastanie problemów lokalnych – sporów o dostęp do gruntów ornych i pastwisk oraz źródeł wody w warunkach pogłębiającego się przeludnienia na spornych terenach. Dodatkowo izolacja regionu (słabe połączenia komunikacyjne i oddalenie od ośrodków – zwłaszcza po stronie kirgiskiej) oraz prawdopodobne konflikty o kontrolę szlaków przemytniczych stwarzają pole do napięć. ^[18]

W dniu 01.12.2023 roku w tadżyckim mieście Buston, a następnie 12.12.2023 r. w Batken odbyły się negocjacje między szefem Państwowego Komitetu Bezpieczeństwa Kirgistanu (GKNB) i jego odpowiednikiem z Tadżykistanu w sprawie rozwiązania sporów granicznych, po których negocjatorzy stwierdzili, że uzgodniono 90% spraw dotyczących spornej granicy, w tym użytkowanie drogi Worukh-Khojai. ^[19]
^[20]

Władze Tadżykistanu deklarują istnienie zagrożenia terrorystycznego ze strony islamistów tadżyckich, według tamtejszych władz – stacjonujących w północnym Afganistanie i prowadzących działania przestępcze na pograniczu tadżycko-afgańskim. W tym kontekście wymienia się takie struktury jak **Państwo Islamskie (Prowincji Khorasan)**, **Ansarullah Jamaat** oraz nową organizację **Tehrik-e-Taliban Tajikistan (TTT)** tj. „Ruch Talibów Tadżykistanu”, założoną pod egidą afgańskich talibów w celu obalenia rządu w Duszanbe. Liderem TTT jest Mehdi Arsalan, alias Mohammad Sharipov, pochodzący z regionu Nurabad w Tadżykistanie, który wcześniej przeniósł się do Afganistanu, gdzie walczył w szeregach afgańskich talibów.

¹⁶ CIA, The World Factbook, Tajikistan, 26.03.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

¹⁷ UK Home Office, Foreign travel advice – Kirgystan, 20.01.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/kyrgyzstan>

¹⁸ OSW, Fighting on the Kyrgyz-Tajik border, 19.09.2022, <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2022-09-19/fighting-kyrgyz-tajik-border>

¹⁹ Kierunek Kaukaz, Kirgistan i Tadżykistan rzucają nowe światło, 18.12.2023, <https://kierunekkaukaz.pl/2023/12/18/kirgistan-i-tadzykistan-rzucaja-nowe-swiatlo-na-temat-porozumienia-granicznego/>

²⁰ Radio Free Asia Radio Liberty, Can Kyrgistan and Tajikistan Consign their Deadly Border Conflicts to the Past?, 19.12.2023, <https://www.rferl.org/a/kyrgyzstan-tajikistan-border-conflicts-resolution/32739110.html>

Wcześniej Mehdi Arsalan stał na czele grupy Jamaat Ansarulla, uznawanej w Tadżykistanie za organizację terrorystyczną.^[21]^[22] W związku z powyższym, po przejściu władzy przez talibów w Afganistanie w 2022 r. Tadżykistan znacząco zwiększył obecność swojego wojska na granicy z tym krajem.^[23]

W ostatnich latach zanotowano natomiast wzmożoną aktywność bojówek Państwa Islamskiego poza Tadżykistanem, w których aktywni są obywatele tego kraju na emigracji. Według informacji tadżyckiego rządu, około 2 300 osób wyjechało do Syrii, gdzie dołączyło do bojówek Państwa Islamskiego w Syrii i w Iraku (ISIS).^[24] Trudna do oszacowania liczba osób przebywa w Afganistanie, jako członkowie innego odłamu PI o nazwie Państwo Islamskie Prowincji Chorasán (ISKP). W styczniu 2024 r. minister obrony narodowej w rządzie talibów – mułła Mohammad Yaqoob Mujahid poinformował, że obywatele Tadżykistanu byli odpowiedzialni za liczne zamachy na terytorium Afganistanu, w tym na meczety, sale modlitw i szkoły religijne. W ciągu 2023 r. talibowie zabili dziesiątki obywateli Tadżykistanu, aresztowali ponadto kilkaset osób. Z kolei, według informacji tadżyckiego rządu, niewielka grupa bojowników, należąca do organizacji Jamaat Ansarullah (nazywani także Tadżyckimi Talibami) próbowała przedostać się do Tadżykistanu z Afganistanu z zamiarem przeprowadzenia zamachu w Dzień Niepodległości.^[25]

Z kolei według informacji, podanych przez prezydenta Rahmona w marcu 2024 r., od 2021 r. 24 obywatele Tadżykistanu wzięło udział w zamachach terrorystycznych organizowanych przez ISKP w 10 różnych krajach, w tym także detonując ładunki wybuchowe w tłumie. Rahmon stwierdził, że działania te są inspirowane przez obcy wywiad, ale nie wskazał konkretnego państwa. Ponad 4000 osób jest aktualnie poszukiwana za działalność radykalną lub terrorystyczną.^[26] Zamachy terrorystyczne lub przygotowania do nich organizowane przez ISKP z udziałem Tadżyków odnotowano w ostatnim czasie m.in. w Afganistanie, Iranie, Turcji, Rosji i w Europie Zachodniej.^[27]

Od 2022 r. wzmocniono także nadzór nad Górskobadachszańskim Wilajetem Autonomicznym (GBO), przez który przebiegają ważne szlaki handlowe i przemysłowe z Afganistanu. Interwencja władz spowodowała rozruchy i starcia w regionie zamieszkanym przez społeczności ismailickie, a także ataki na ich tradycyjnych liderów.^[28] Operacja specjalna trwała prawie miesiąc, a w jej wyniku śmierć poniosło ponadto trzech nieformalnych przywódców w regionie: **Mamadboqir**

²¹ The Central Asia Caucasus Analyst, Tajikistan Faces Threat from Tajik Taliban, 27.03.2023,

<https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13750-tajikistan-faces-threat-from-tajik-taliban.html>

²² Specialeurasia, Tehrik-e Taliban Tajikistan and terrorist threat in Tajikistan and Central Asia, 25.07.2022, <https://www.specialeurasia.com/2022/07/25/tehrik-e-taliban-tajikistan/>

²³ CIA, The World Factbook, Tajikistan, 26.03.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

²⁴ Ahram on line, Jihadist risks shake Tajik society after Moscow attack, 26.03.2024, <https://english.ahram.org.eg/News/519965.aspx>

²⁵ Daryo, Tajikistan citizens implicate in Afghan terrorist attacks, claims Minister of Defense Yaqoob Mujahid, 03.01.2024, <https://daryo.uz/en/2024/01/03/tajikistan-citizens-implicate-in-afghan-terrorist-attacks-claims-minister-of-defense-yaqoob-mujahid>

²⁶ The Times of Central Asia, Tajik Citizens Committed Terrorist Attacks in 10 Countries in the Past Three Years, 13.03.2024, <https://timesca.com/tajik-citizens-committed-terrorist-attacks-in-10-countries-in-the-past-three-years/>

²⁷ ORF, ISKP's recruiting strategies and vulnerabilities in Central Asia, 26.03.2024, <https://www.orfonline.org/expert-speak/iskps-recruiting-strategies-and-vulnerabilities-in-central-asia>

²⁸ ACLED, Tajikistan, od 01.01.2022 do 31.12.2022, <https://acleddata.com/conflict-severity-index/>

Mamadboqirov, Zoir Rajabov i Khursand Mazorov – oskarżanych przez władze o przywództwo nad organizacjami o charakterze przestępczym. ^{[29][30]}

Według danych ACLED, w 2022 r. w różnych incydentach związanych z naruszeniem bezpieczeństwa zginęło 71 osób (członków służb oraz cywilów), natomiast w 2023 r. – 6 osób. ^[31]

USTAWODAWSTWO SPECJALNE

W Tadżykistanie nie obowiązuje obecnie ustawodawstwo specjalne.

SYTUACJA LUDNOŚCI CYWILNEJ

Według danych ACLED w różnego rodzaju incydentach związanych z naruszeniem bezpieczeństwa w 2022 r. zginęło co najmniej 32 cywili, natomiast w 2023 r. – tylko jedna osoba. ^[32]

Od 1.01.2023 - do 31.12.2023 roku, ACLED odnotowuje 3 incydenty na granicy z Afganistanem, w których zginęło 5 osób, w związku z próbami nielegalnego przekroczenia granicy z Afganistanu. ^[33] W pierwszym Kwartale 2024 roku nie odnotowano tego typu zdarzeń. ^[34]

RODZAJE ZAGROŻEŃ DLA CYWILÓW ZWIĄZANE Z KONFLIKTEM

OFIARY DZIAŁAŃ WOJENNYCH

W dniach 14-16 września 2022 roku starcia przygraniczne przerodziły się w konflikt zbrojny między wojskami kirgiskimi i tadżyckimi, w wyniku którego zginęło kilkadziesiąt osób, w tym po stronie tadżyckiej było to według różnych źródeł około 30-40 ofiar cywilnych, w tym co najmniej 3 dzieci. Władze tadżyckie twierdziły również, że siły kirgiskie ostrzelały karetkę nieopodal miejscowości Isfara, w pobliżu granicy z Kirgistanem, zabijając pięć osób, w tym dwoje dzieci, znajdujących się w pojeździe. ^{[35][36]} Kirgiskie wojsko wystrzeliło ponadto pociski artyleryjskie przy użyciu wojskowych śmigłowców i dronów szturmowych w osiedla na terytorium Tadżykistanu w Ovchi Kalacha w rejonie B Gafurov. ^[37]

²⁹ RFE/RL, Fear And Outrage In Pamir: Tajikistan's Gorno-Badakhshan Reeling From Brutal State Crackdown, 22.06.2022, <https://www.rferl.org/a/tajikistan-gorno-badakhshan-brutal-crackdown/31910506.html>

³⁰ Human Rights Watch, World Report 2023 – Tajikistan, 12.01.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2085502.html>

³¹ ACLED, Tajikistan, Incydenty i ofiary opis zdarzenia, 01.01.2022-- 31.04.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

³² ACLED, Tajikistan, Civilians, 01.01.2022-- 31.03.2024, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

³³ ACLED, Tajikistan, Incydenty i ofiary opis zdarzenia, 1.01.2023-- 31.04.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

³⁴ ACLED, Tajikistan, Incydenty i ofiary opis zdarzenia, 01.01.2022-- 31.03.2024, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

³⁵ ACLED, Tajikistan, 01.01.2022 -31.12.2022, <https://acleddata.com/conflict-severity-index/>

³⁶ ACLED, Tajikistan, Civilians, 01.01.2022--31.03.2024, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

³⁷ ACLED, Tajikistan, Violence against civilians, 01.01.2022 - 31.12.2022, <https://acleddata.com/conflict-severity-index/>

W ogólnodostępnych źródłach nie znaleziono informacji na temat podobnych incydentów w 2023 roku.^[38]

OFIARY DZIAŁAŃ PARTYZANCKICH

Nie znaleziono informacji odnośnie ofiar w wyniku działań partyzanckich.

OFIARY DZIAŁAŃ ODWETOWYCH

Nie znaleziono informacji odnośnie ofiar w wyniku działań odwetowych.

SYTUACJA HUMANITARNA W STREFACH KONFLIKTU

Według informacji opublikowanych przez ACLED, w dniu 16 września 2022 r. w związku z eskalacją kryzysu granicznego, kirgiskie oddziały graniczne plądrowały i paliły lokalne domy na terytorium Tadżykistanu w wioskach Bogiston i Lakon w dystrykcie Isfara po wymianie ognia między tadżycką i kirgiską strażą graniczną.^[39]

W 2023 roku oraz do marca 2024 roku nie odnotowano tego typu wydarzeń.^[40]

PRZEMOC WOBEC LUDNOŚCI CYWILNEJ NIEZWIĄZANA Z KONFLIKTEM

TERRORYZM

W samym Tadżykistanie nie odnotowano zamachów o charakterze terrorystycznym, chociaż obywatele Tadżykistanu brali udział w tego typu działaniach zagranicą.^[41] Wadze często powoływały się na przepisy antyterrorystyczne lub chroniące bezpieczeństwo narodowe, aby aresztować i karać krytyków rządu.^[42]

POZAPRAWNE EGZEKUCJE, UPROWADZENIA, POGROMY

Jak informuje m.in. Amerykański Departament Stanu oraz organizacja Human Rights Watch, od listopada 2021 r. do sierpnia 2022 r. wzrosła liczba wydeleń z terytorium Federacji Rosyjskiej przedstawicieli diaspory ludów pamiirskich, przy czym, jak informują źródła, co najmniej 7 aktywistów pamiirskich zostało siłą uprowadzonych i przetransportowanych do Tadżykistanu.^{[43][44]}

³⁸ ACLED, Tajikistan, Violence against civilians, 01.01.2023 - 10.10.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

³⁹ ACLED, Tajikistan, 1.01.2022 - 31.12.2022, <https://acleddata.com/conflict-severity-index/>

⁴⁰ ACLED, Tajikistan, Incydenty i ofiary opis zdarzenia, 01.01.2022-- 31.04.2024, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴¹ ORF, ISKP's recruiting strategies and vulnerabilities in Central Asia, 26.03.2024, <https://www.orfonline.org/expert-speak/iskps-recruiting-strategies-and-vulnerabilities-in-central-asia>

⁴² US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Tajikistan, 20.03.2023, <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/tajikistan/>

⁴³ Human Rights Watch, World Report 2023 – Tajikistan, 12.01.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2085502.html>

⁴⁴ US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Tajikistan, 20.03.2023, <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/tajikistan/>

W regionie GBAO w 2023 r. kilkakrotnie dochodziło do interwencji służb bezpieczeństwa, które skutkowały bezprawnymi zabójstwami osób oskarżanych o przemyt lub udział w organizacjach terrorystycznych. 28 kwietnia 2023 r. na granicy z Afganistanem zastrzelono dyrektora Departamentu Bezpieczeństwa Miasta Chorog pod zarzutem organizowania przemytu, natomiast 30 sierpnia 2023 r. zastrzelono trzech domniemych członków Ansarullah Jamaat, którzy nielegalnie przekroczyli granicę.^[45]

Zdarzają się również przypadki nadmiernego używania siły przez policję, w tym poważnych pobić, a także incydentów ze skutkiem śmiertelnym, np. w listopadzie 2023 roku policjanci z dystryktu Muminabad ciężko pobili mieszkańca, nakazując mu wysłanie syna do wojska. W sierpniu policjant zaatakował mieszkańca dystryktu Vose nożem, za to, że ten zwrócił mu uwagę, iż jedzie za szybko. W dniu 02.01.2023 roku policja w Kulob w dystrykcie Khatlon zatrzymała lokalnego mieszkańca miasta Kulob, Rozikova. Osoba ta została zamordowana podczas krótkiego pobytu w areszcie.^[46]

PRZEMOC STOSOWANA W TRAKCIE DEMONSTRACJI I PROTESTÓW

Między listopadem 2021 a czerwcem 2022 r. co najmniej 40 osób zginęło w wyniku działań sił bezpieczeństwa w Górskobadachszańskim Wilajecie Autonomicznym (GBAO), mających na celu stłumienie protestów ludności zamieszkującej region, należącej do mniejszości etnicznych określanych łącznie jako ludność pamińska. Do największej ilości ofiar śmiertelnych doszło 17 maja 2022 r. w miejscowości Ruchon (Vamar), leżącej przy drodze z Duszanbe do Chorogu, kiedy grupa mieszkańców usiłowała zatrzymać kolumnę wojsk, zmierzającą do Chorogu. Władze utrzymywały, że protesty były organizowane przez grupy przestępcze, powiązane z organizacjami terrorystycznymi. Media w tamtym czasie donosiły, że policja brutalnie rozproszyła protestujących za pomocą gumowych kul i gazu łzawiącego przy wsparciu wojskowym przerzuconym w rejon działań ze stolicy kraju Duszanbe.^{[47][48][49]} W 2023 roku oraz do 31.03.2024 r. nie odnotowano tego typu zdarzeń.^[50]

Więcej informacji na temat wspomnianych wyżej protestów i sytuacji w GBAO dostępnych jest w opracowaniu WIKP nr: **DPU-WIKP-424/105/2023** z dnia 28.03.2023 roku **dot. sytuacji Pamirczyków zamieszkujących Górskobadachszański Wilajet Autonomiczny**.

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA

Aparat państwowy jest skorumpowany i bierze bezpośredni i pośredni udział w działaniach przestępczych, czerpiąc z tego zyski. Dotyczy to przedstawicieli władz

⁴⁵ ACLED, Tajikistan, Violence against civilians, 1.01.2023 - 10.10.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴⁶ ACLED, Tajikistan, Violence against civilians, attacker: The Polce of Tajikistan, 1.01.2023-- 31.01.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴⁷ Human Rights Watch, Tajikistan: Autonomous Region Protesters Denied Fair Trials, 23.08.2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2077758.html>

⁴⁸ Le Monde, Tajikistan authorities carry out large-scale crackdown on Pamiri ethnic minority, 20.08.2022, https://www.lemonde.fr/en/international/article/2022/08/20/tajikistan-authorities-carry-out-large-scale-crackdown-on-pamiri-ethnic-minority_5994229_4.html

⁴⁹ Jamestown Foundation, Tajikistan's Crackdown in the Pamirs: Causes and Implications; Eurasia Daily Monitor Volume: 19 Issue: 80, 01.06.2022, <https://jamestown.org/program/tajikistans-crackdown-in-the-pamirs-causes-and-implications/>

⁵⁰ ACLED, Tajikistan, Incydenty i ofiary opis zdarzenia, 01.01.2022-- 31.04.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

każdego szczebla. Przedsiębiorstwa działające pod patronatem przywódców politycznych zarządzają kluczowymi sektorami gospodarki, a także posiadają kontakty w policji, w wymiarze sprawiedliwości i służbach bezpieczeństwa. ^[51]

W Tadżykistanie istnieje również kilka niezależnych grup o charakterze mafijnym. Grupy takie mają korzenie w byłych organizacjach opozycji zbrojnej oraz wśród radykalnych islamistów powiązanych z międzynarodowym terroryzmem. Grupy te są aktywne wzdłuż granic zewnętrznych, ale niekiedy także wewnątrz kraju. Zdarzają się mafie posiadające powiązania ze strukturami rządowymi. Wiadomo także, że niektórzy szefowie organizacji przestępczych łączą handel narkotykami z legalną działalnością gospodarczą. Tadżykistan jest krajem tranzytowym przemytu narkotyków, pochodzących z Afganistanu. ^[52]

Ogólnodostępne źródła informują o systemowym, pojawiającym się od wielu lat zjawisku przestępczości zorganizowanej na terytorium GBAO. Usytuowanie w pobliżu granic, zwłaszcza z Afganistanem sprawia, że duża część ludności w tym rejonie utrzymuje się z przemytu, przede wszystkim narkotyków, kamieni szlachetnych oraz handlu ludźmi. ^[53]

PRAWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY DOTYCZĄCE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

PRZEPISY REGULUJĄCE SWOBODĘ PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Prawo zapewnia swobodę podróżowania za granicę, emigracji i repatriacji, ale rząd nałożył pewne ograniczenia (m.in. zakazał obcokrajowcom, z wyjątkiem dyplomatów i pracowników pomocy międzynarodowej) podróżowania w obrębie ok. 24 kilometrów strefy wzdłuż granic z Afganistanem i Chinami w regionie Khatlon i GBAO bez pozwolenia Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Władze zabroniły również afgańskim uchodźcom przebywania i osiedlania się w dużych miastach, jak np. Duszanbe. ^[54]

MIGRACJE WEWNĘTRZNE

Ludność miejska stanowi ok. 28,2% ogółu ludności kraju. Większość populacji kraju (ok. 90%) zamieszkuje niziny i doliny. Ogólna gęstość zaludnienia wzrasta ze wschodu na zachód. Największy stopień urbanizacji dotyczy stolicy – Duszanbe, które wg. szacunków zamieszkuje ok. 987 tys. ludzi. Współczynnik urbanizacji w skali rocznej wynosi 2,78%. ^[55]

⁵¹ Global Organized Crime Index, Tajikistan, <https://ocindex.net/country/tajikistan>

⁵² Levi Sanchez S., The Afghan-Central Asia Borderland, Routledge 2017, str. 9, 82-88

⁵³ Levi Sanchez S., The Afghan-Central Asia Borderland, Routledge 2017, str. 9, 82-88

⁵⁴ US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Tajikistan, 20.03.2023, <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/tajikistan/>

⁵⁵ CIA, The World Factbook, Tajikistan, 26.03.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

WEWNĘTRZNI UCHODźCY

Na skutek starć zbrojnych w na granicy tadżycko-kirgiskiej we wrześniu 2022r. ewakuowano ponad 20 000 osób po obu stronach granicy, w tym ponad 15 000 osób z miasteczka Isfara. Ewakuowanym została udzielona pomoc humanitarna, a wkrótce po zawieszeniu broni mieszkańcy zaczęli powracać do swoich domów.^[56]

UCHODźCY W KRAJACH SĄSIEDNICH

Brak jest informacji o masowych przesiedleniach ludności zagranicę w wyniku konfliktu zbrojnego, jednak trudne warunki życia na prowincji tadżyckiej sprawiają, że migracja zarobkowa jest w zasadzie jedyną dostępną opcją utrzymania dla młodych ludzi, dlatego migracja zarobkowa jest znaczna.^[57] Głównym miejscem docelowym tadżyckich emigrantów jest Rosja, wybierana przez ponad 90% osób migrujących. Tadżykistan łączy z Rosją długą historią interakcji, w tym regularne połączenia lotnicze, ruch bezwizowy, znacząca społeczność tadżyckiej diaspory oraz wielu rosyjskojęzycznych migrantów. Większość bezpośredniej migracji do Rosji ma charakter sezonowy, a Tadżycy podróżują tam do pracy wiosną i wracają do domu latem. Migracja zarobkowa z regionów górskich jest najwyższa i wynosi tam od 17% do 30% ludności aktywnej zawodowo.^[58] W ostatnich latach kryzysy w Rosji sprawiły, że coraz chętniej migranci wybierają kraje OECD, a przede wszystkim Turcję.^[59]

Osoby, które były w przeszłości skonfliktowane z rządem, w szczególności członkowie opozycji zbrojnej, emigrowali także do Syrii i Afganistanu, gdzie podejmowali walkę zbrojną w ramach Państwa Islamskiego. Według władz, w obozach dla byłych członków ISIS w Syrii przebywa około 800 obywateli Tadżykistanu, w większości kobiet z dziećmi. Tadżykistan prowadzi stopniową repatriację tych osób, ale nie wszystkie kobiety zgodziły się powrócić do ojczyzny, niektóre obawiały się aresztowań po powrocie, a inne wciąż wierzyły w powrót i zwycięstwo Kalifatu.^[60]

PODSUMOWANIE

Tadżykistan jest republiką prezydencką o charakterze autorytarnym.

Na terenie Tadżykistanu nie toczy się konflikt zbrojny, który stanowiłby powszechne zagrożenie życia dla ludności cywilnej, jednak lokalnie, wzdłuż spornej granicy tadżycko-kirgiskiej sporadycznie dochodzi do starć, a incydenty z użyciem broni palnej, a czasem także ciężkiej artylerii (jak we wrześniu 2022 roku) są przyczyną

⁵⁶ IFRC, Tajikistan: Border Conflict DREF Operation - Final Report (MDRTJ032), 08.06.2023, <https://reliefweb.int/report/tajikistan/tajikistan-border-conflict-dref-operation-final-report-mdrtj032>

⁵⁷ Open Democracy, Conflict in Tajikistan – not really about radical Islam, 19.10.2010, <https://www.opendemocracy.net/en/conflict-in-tajikistan-not-really-about-radical-islam/>

⁵⁸ Migrants and Refugees, Migration Profil: Tajikistan, Grudzień 2020, <https://migrants-refugees.va/wp-content/uploads/2021/03/2020-CP-Tajikistan-EN.pdf>

⁵⁹ Rakhomonov A., Turkey as a new direction of labor migration from Tajikistan in the context of the economic crisis in Russia, 06.2023,

⁶⁰ RFE/RL, Tajikistan Prepares To Repatriate Families Of Islamic State Fighters From Camps In Syria, 10/12/2020, <https://www.rferl.org/a/tajikistan-prepares-to-repatriate-is-families-from-camps-in-syria/30994273.html>

śmierci zarówno ludności cywilnej, jak i funkcjonariuszy straży granicznej. Nie odnotowano takich wydarzeń w 2023 r.

Na skutek starć zbrojnych na granicy tadżycko-kirgiskiej w 2022 r. ewakuowano ludność z regionu walk, która zaczęła powracać wkrótce po ustaniu zagrożenia. Ewakuowana ludność otrzymała pomoc humanitarną.

Od kwietnia 2004 roku w Tadżykistanie obowiązuje moratorium na wykonywanie kary śmierci.

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji bezpieczeństwa może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o [art. 15 pkt. 3](#) oraz [art. 18 pkt. 1. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami](#).

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

BIBLIOGRAFIA:

1. US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Tajikistan, 20.03.2023, <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/tajikistan/>
2. Ugonna C., Mapping deprivation in Kazakhstan, https://www.researchgate.net/publication/239785685_Mapping_Deprivation_in_Tajikistan
3. RLF/RL, Tajikistan Approves Constitutional Changes Tightening Rahmon's Grip On Power, 23.05.2016, <https://www.rferl.org/a/tajikistan-referenmdum-approved-rahmon-increasing-power/27751364.html>
4. Nyulawglobal.org, Law of the Republic of Tajikistan, 2015, <https://www.nyulawglobal.org/globalex/Tajikistan1.html>
5. Kierunek Kaukaz, Kirgistan i Tadżykistan rzucają nowe światło, 18.12.2023, <https://kierunekkaukaz.pl/2023/12/18/kirgistan-i-tadzykistan-rzucaja-nowe-swiatlo-na-temat-porozumienia-granicznego/>
6. Radio Free Asia Radio Liberty, Can Kyrgistan and Tajikistan Consign their Deadly Border Conflicts to the Past?, 19.12.2023, <https://www.rferl.org/a/kyrgyzstan-tajikistan-border-conficts-resolution/32739110.html>
7. The Central Asia Caucasus Analyst, Tajikistan Faces Threat from Tajik Taliban, 27.03.2023, <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13750-tajikistan-faces-threat-from-tajik-taliban.html>
8. Special Eurasia, Geopolitics of the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast (GBO), 24.03.2023, <https://www.specialeurasia.com/2023/03/24/geopolitics-gorno-badakhshan/>
9. RFE/RL, Fear And Outrage In Pamir: Tajikistan's Gorno-Badakhshan Reeling From Brutal State Crackdown, 22.06.2022, <https://www.rferl.org/a/tajikistan-gorno-badakhshan-brutal-crackdown/31910506.html>
10. Dziennik Gazeta Prawna, Po zamachu pod Moskwą Rosjanie rzucili się do linczów i prześladowań imigrantów z Azji Centralnej, 26.03.2024, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/9471447,po-zamachu-pod-moskwa-rosjanie-rzucili-sie-do-linczow-i-przesladowan-i.html>
11. Crude Accountability, Sverdlow S. Enforced Disappearances in Tajikistan, 2023, https://crudeaccountability.org/wp-content/uploads/Enforced_Disappearances_Tajikistan.pdf
12. Human Rights Watch, Tajikistan: Autonomous Region Protesters Denied Fair Trials, 23.08.2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2077758.html>
13. Le Monde, Tajikistan authorities carry out large-scale crackdown on Pamiri ethnic minority, 20.08.2022, https://www.lemonde.fr/en/international/article/2022/08/20/tajikistan-authorities-carry-out-large-scale-crackdown-on-pamiri-ethnic-minority_5994229_4.html

14. Jamestown Foundation, Tajikistan's Crackdown in the Pamirs: Causes and Implications; Eurasia Daily Monitor Volume: 19 Issue: 80, 01.06.2022, <https://jamestown.org/program/tajikistans-crackdown-in-the-pamirs-causes-and-implications/>
15. Global Organized Crime Index, Tajikistan, <https://ocindex.net/country/tajikistan>
16. Levi Sanchez S., The Afghan-Central Asia Borderland, Routledge 2017, str. 9, 82-88
17. US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Tajikistan, 20.03.2023, <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/tajikistan/> Sanchez S., The Afghan-Central Asia Borderland, Routledge 2017, str. 9, 82-88
18. IFRC, Tajikistan: Border Conflict DREF Operation - Final Report (MDRTJ032), 08.06.2023, <https://reliefweb.int/report/tajikistan/tajikistan-border-conflict-dref-operation-final-report-mdrtj032>
19. Migrants and Refugees, Migration Profil: Tajikistan, Grudzień 2020, <https://migrants-refugees.va/wp-content/uploads/2021/03/2020-CP-Tajikistan-EN.pdf>
20. Amnesty International, Death Penalty status, 03.04.2022, <https://www.amnesty.org/en/location/europe-and-central-asia/tajikistan/>
21. OSW, Fighting on the Kyrgyz-Tajik border, 19.09.2022, <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2022-09-19/fighting-kyrgyz-tajik-border>
22. ACLED, Raport za okres od 01.01.2022 do 31.12.2022, <https://acleddata.com/conflict-severity-index/>
23. Human Rights Watch, World Report 2023 – Tajikistan, 12.01.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2085502.html>
24. UK Home Office, Foreign travel advice – Kyrgyzstan, 20.01.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/kyrgyzstan>
25. CIA, The World Factbook, Tajikistan, 26.03.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>
26. SNG WOFI, Euro-Asia, Tajikistan, <https://www.sng-wofi.org/country-profiles/tajikistan.html>
27. Wikipedia, Regions of Tajikistan, https://en.wikipedia.org/wiki/Regions_of_Tajikistan